

Jaarverslag

over de periode van 1 mei 2019 tot 1 mei 2020

Dit jaarverslag geeft een overzicht van de werkzaamheden die het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond heeft verricht of waar het bestuur bij betrokken is. De informatie heeft betrekking op de periode van 1 mei 2019 tot 1 mei 2020.

Tekst: Meta van der Wind

Omdat de overheid vanwege de uitbraak van het coronavirus het beleggen van bijeenkomsten met groepen mensen verbiedt, zijn veel activiteiten die gewoonlijk in maart of april plaatsvinden, afgelast of uitgesteld.

Werkzaamheden

1. Hoofdbestuur

Het hoofdbestuur vergaderde één keer in Noorden (ZH) en zeven keer in Nieuwerkerk aan den IJssel. In maart en april kon er niet vergaderd worden. Het dagelijks bestuur vergaderde negen keer op het bureau van de Gereformeerde Bond in Apeldoorn en één keer online.

Na de jaarvergadering in 2019 traden drie nieuwe bestuursleden aan. Ds. W.J. Westland vervulde de vacature die in januari 2018 na het overlijden van dr. P.F. Bouter ontstond. Ds. P. Nobel nam de plaats in van ds. C. van Duijn, die namens de GZB toeruster in Noord-Afrika werd. Dr. R.W. de Koeijer volgde ds. C.H. Hogendoorn op, die zich niet herkiesbaar had gesteld.

Penningmeester A.H. Teeuwissen neemt na de zomer afscheid. Het bestuur dankt hem hartelijk voor het vele werk dat hij sinds 2007 in afhankelijkheid van de Heere heeft verricht. Het bestuur komt voor de jaarvergadering met een voordracht voor

een nieuwe penningmeester.

De samenstelling van het hoofdbestuur is nu: ds. A.J. Mensink, Elburg, 1e voorzitter; ds. J.A.W. Verhoeven, Krimpen aan den IJssel, 2e voorzitter; A. Zwerus, Emst, secretaris; A.H. Teeuwissen, Huizen, penningmeester; ds. J.J. ten Brinke, Oud-Beijerland; mr. P.C. Knook, Kloetinge; dr. R.W. de Koeijer, Waddinxveen; ds. H. Liefding, Gouda; ds. J. Muller, Bleskensgraaf; ds. P. Nobel, Garderen; ds. J.C. Schuurman, Capelle aan den IJssel; ds. P.H. van Trigt, Ede; prof. dr. M.J. de Vries, Papendrecht en ds. W.J. Westland, Hardinxveld-Giessendam.

Ds. Mensink heeft besloten om op de jaarvergadering in mei 2021 zijn functie als voorzitter te beëindigen. Hij wil zich weer volledig wijden aan het werk in de gemeente. Het bestuur overlegt intern over zijn opvolging.

2. Bureau

Medewerkers

Op het kantoor in Apeldoorn werken naast algemeen secretaris drs. P.J. Vergunst drie medewerkers. Mw. Meta Hovius-van den Berg werkt als parttime secretaresse en dhr. G. Renden verzorgt de financiële en boekhoudkundige verslaglegging.

Dhr. W.H.C. Loedeman geeft als bureausecretaris leiding aan het kantoor. Hij verricht allerlei taken die verband houden met het werkgeverschap van de Gereformeerde Bond. Hiermee ontlast hij de algemeen secretaris en het dagelijks bestuur. Samen met de algemeen secretaris is de bureausecretaris verantwoordelijk voor een goede voorbereiding van de vergaderingen van het bestuur en voor de uitvoering van alle besluiten. Ook notuleert hij alle bestuursvergaderingen. Daarnaast dragen beiden zorg voor toerusting van gemeenten en het organiseren van

Ds. Nobel

Ds. De Koeijer

toerustingsactiviteiten.

Het bestuur spreekt dankbaarheid en waardering uit voor de inzet en betrokkenheid van de medewerkers.

Publicaties

3. De Waarheidsvriend

Redactie

De Waarheidsvriend is de wekelijkse uitgave van de Gereformeerde Bond. Onze algemeen secretaris is hoofdredacteur. Drs. Esther Visser-den Hertog is de eindredacteur. Zij redigeert alle teksten en onderhoudt het contact met de scribenten. Meta van der Wind-Baauw assisteert haar enkele uren per week. Per 1 mei 2020 wisselen zij van functie, omdat mw. Visser een andere werkkring heeft gevonden. Naast de hoofdredacteur en de eindredacteur maken mw. drs. Tineke van der Waal-Goudriaan, ds. C.H. Hogen-doorn en ds. J.A.W. Verhoeven deel uit van de redactie.

Dhr. G. Verweij is parttime acquisiteur voor *De Waarheidsvriend*. ReproVinci BV uit Schoonhoven verzorgt de opmaak, de BDU in Barneveld drukt het blad. De bezorging gebeurt door PostNL.

Lezers

Het aantal abonnees op *De Waarheidsvriend* blijft op dit moment stabiel. Het aantal abonnees per 31 december bedroeg 9128. Eind 2018 was dit 9114. Uit reacties blijkt de grote betrokkenheid van de lezers op ons blad. Het hoofdbestuur zou graag zien dat alle leden van de Gereformeerde Bond *De Waarheidsvriend* lezen. Om dit te stimuleren is er een vernieuwde cadeaubon voor een jaarabonnement beschikbaar, evenals een welkomstcadeau.

Digitaal

De Waarheidsvriend is voor abonnees ook digitaal te lezen via de app Digibron Actueel. Dit is een gratis extra service. Niet-abonnees kunnen losse digitale nummers via deze app kopen. Hierdoor hopen we een groter aantal lezers te bereiken. *De Waarheidsvriend* heeft ook een eigen website: www.dewaarheidsvriend.nl. Daar is elke dinsdag te zien wat het nieuwe nummer te bieden heeft. De redactie brengt daarnaast op Twitter en Facebook de inhoud van het blad onder de aandacht. De volledige inhoud van ons weekblad komt een halfjaar na verschijnen vrij beschikbaar via de eigen website en op Digi-bron, een digitaal platform van de Erdee Media Groep (EMG).

Inhoud

Thema's die in de kerk en de gemeenten van betekenis zijn en die vanuit de doelstellingen van de Gereformeerde Bond aandacht vragen, willen we vanuit bijbels-gereformeerd perspectief blijven belichten.

Over 'lastige' thema's proberen we evenwichtig te schrijven.

Veel aandacht schonk de redactie aan de jaarthema's van de Gereformeerde Bond, 'Heilig Evangelie, heilig gebod' (2019) en 'Bevrijd. Christen in Nederland' (2020).

Commentaar werd onder meer gegeven bij actuele thema's in de samenleving, zoals de verkiezingen voor het Europees Parlement, de oprichting van een gezinsplatform, de houding ten opzichte van kerk en christen, de acties van boeren en bouwers, de onrust bij de SGP, de toegenomen acceptatie van echtscheiding, euthanasie, abortus, zelfdoding en softdrugs in Nederland, toezicht op het onderwijs door de inspectie en antisemitisme.

Tal van kerkelijke onderwerpen passeerden de revue, zoals de actie Kerkbalans, het voorgenomen samengaan van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken, het (dreigende) predikantentekort, het belang van een coach voor de dominee, het eigene van man en vrouw in de gemeente en ontwikkelingen die verband houden met de krimp van de kerk, zoals de vorming van kerngemeenten en de komst van de ambulante predikant. Ds. J. Snaterse schreef over '70 jaar Israëlzondag', ds. D.M. van de Linde lichtte bijbelse motieven in de schilderijen van Rembrandt toe, ds. H. Westerhout verwoordde de betekenis van ds. K. Exalto voor kerk en theologie. Verschillende predikanten schreven over omgaan met gebrokenheid. Vanwege de coronacrisis plaatste de redactie in april elke week een gebied.

Ds. J. Belder behandelde onderwerpen die in pastoraal opzicht aandacht verdienen, onder andere over eenzaamheid, conflicten in de gemeente en de nieuwe donorwet. Dr. A.A.A. Prosman verzorgde de rubriek 'Uit de pers'. Dr. P. van den Heuvel beantwoorde vragen over het kerkrecht. Hij zal voortaan ook structurele aandacht besteden aan wijzigingen van de kerkorde en voorstellen daartoe.

Na zeven jaar stopte Marijke de Wit-Bakker als columnist. Zij is opgevolgd door prof. dr. T.A. Boer, hoogleraar Ethiek van de gezondheidszorg aan de Protestantse Theologische Universiteit.

Thema's

De redactie stelde naast de vaste themanummers over de heilsfeiten en over geloofsbelijdenis themanummers samen over Schepping en klimaat, de Reformatie, de Psalmen en 75 jaar bevrijding. Als bijlage bij ons blad ontvingen de lezers drie gratis themabrochures, 'Feestvieren met Israël' (drs. Albert Groothedde), 'Zekerheid van het geloof' (ds. D. Breure) en 'Robotisering' (prof. dr. M.J. de Vries). In totaal verschenen er 29 van zulke verdiepende bijlagen sinds de start van dit initiatief in 2010.

4. *Theologia Reformata*

Redactie

Elke drie maanden verschijnt het theologische tijdschrift *Theologia Reformata*.

De redactie wordt gevormd door theologen uit de kring van de Gereformeerde Bond (prof. dr. H. van den Belt, prof. dr. G. van den Brink, prof. dr. J. Hoek, prof. dr. W.H.Th. Moehn, dr. T.T.J. Pleizier en dr. T.E. van Spanje), uit de CGK (prof. dr. M.J. Kater en prof. dr. H.G.L. Peels), uit de GKv (dr. R.T. te Velde) en uit de HHK (prof. dr. W. van Vlastuin). Dr. R.P. de Graaf is redactiesecretaris.

Vanwege zijn leeftijd is prof. dr. G.C. den Hertog eind 2019 teruggetreden als redactielid. Hij maakte twintig jaar deel uit van de redactie, waarvoor we hem hartelijk dankzeggen. Prof. dr. M.J. Kater is hem inmiddels opgevolgd. Redactievoorzitter prof. dr. J. Hoek zal vanwege zijn leeftijd per 1 september 2020 terugtreden uit de redactie.

Inhoud

Theologia Reformata biedt drie of vier grotere wetenschappelijke artikelen, een meditatie, de reflexen met aandacht voor actuele zaken in kerk en theologie, een focusartikel dat gewijd is aan een belangrijke publicatie, boekbesprekingen en -aankondigingen. Naast de reguliere uitgaven verscheen het themanummer 'Eros tussen Eden en Eschaton, een theologische bezinning op huwelijk en seksualiteit'. De artikelen zijn twee jaar na verschijnen te raadplegen in de digitale omgeving van de *University of Groningen Press*. Hierin worden ook oudere jaargangen geheel of gedeeltelijk opgenomen. De redactie onderzoekt de mogelijkheden tot digitaal publiceren van het tijdschrift op kortere termijn.

5. *Artios-reeks*

Serie

In de *Artios*reeks van de Gereformeerde Bond verschenen vier uitgaven, waardoor de serie nu 47 delen telt.

In *En zij volgen het lichtend spoor* biedt oud-zendingspredikant dr. J. Kommers een kleine geschiedenis van de christelijke zending. Ds. A. van Zetten spiegelt in *Mijn beeld van God. Een bijbelse verkenning* ons Godsbeeld aan hoe God Zichzelf openbaart in de Bijbel. Dr. Ewald Mackay schrijft in *Het Grote Huis achter de dijk* over de plaats van de christelijke geloofstraditie in de geschiedenis van Nederland. In antwoord op de vraag hoe we als christenen met muziek moeten omgaan, formuleert ds. C.J. Droger in *Een gevoelige snaar* een bijbelse visie op muziek. Van *In de kerk, bij God. Aspecten van de reformatische eredienst* verscheen de vierde druk.

Het hoofdbestuur is dankbaar voor de grote afzet van de boekjes uit deze reeks, die niet alleen gebruikt

worden voor persoonlijke bezinning, maar ook op kringen en in kerkenraden.

De redactie bestaat uit ds. J.J. ten Brinke, ds. C.H. Hogendoorn en drs. P.J. Vergunst.

Bijbelstudieboekjes

In de bijbelstudiereeks verschenen twee nieuwe uitgaven, waarmee het totaal op zeven komt.

Goudaders is het tweede deeltje over de brief aan de Romeinen van dr. H. van den Belt. *Van slavendienst naar eredienst*, geschreven door ds. A. Langeweg en ds. J.M. Molenaar, bevat bijbelstudies uit het boek Exodus.

Goudkoorts, het eerste deel over de brief aan de Romeinen van dr. Van den Belt, is herdrukt. Dat geldt ook voor *Drama, spanning en vernieuwing*, een bijbelstudieboekje over Nehemia van ds. J.W. Verboom. Van *Leven bij de Dag*, dat gaat over Joël en Habakuk (ds. J.J. ten Brinke), en van *Uw dienaar luistert. Bijbelstudies uit 1 Samuel* (ds. W.J. Westland) verscheen de derde druk.

6. Online

Medewerkers van het bureau beheren de website van de Gereformeerde Bond. Om de informatie toegankelijker te maken en omdat de techniek achter de site verouderd is, is een nieuwe website in ontwikkeling. In de werkgroep die voorstellen voor inhoud en vorm ontwikkelt, hebben W.H.C. Loedeman, L.W.H. Rebel, R. de Weerd en A. Zwerus zitting. De werkgroep bekijkt ook welke digitale mogelijkheden benut kunnen worden om het gedachtegoed van de Gereformeerde Bond uit te dragen.

7. *Andere publicaties*

Sinds de prekenreeks *Genade voor genade* niet meer verschijnt, staat op de website van de Gereformeerde Bond een aantal preken van hervormd-gereformeerde predikanten. Deze zijn te downloaden en te gebruiken als een voorganger onverwachts een kerkdienst niet kan leiden.

8. *Herziene Statenvertaling*

P.J. Vergunst participeerde samen met vertegenwoordigers van het HSV-bestuur (ds. H. Russcher en drs. I.A. Kole) en van uitgeverij Jongbloed in de stuurgroep van de *Herziene Statenvertaling*. De *Kinderbijbel bij de Herziene Statenvertaling* kreeg in maart een tweede druk. Na het verschijnen van allerlei verschillende edities van de herziening zal het HSV-bestuur de aandacht nu vooral richten op de digitale ontsluiting van de HSV-tekst. In oktober werd de website vernieuwd.

In januari volgde hoofdbestuurslid ds. W.J. Westland ds. H. Russcher op als voorzitter van het HSV-bestuur. Ds. Russcher was sinds 2002 bestuurslid en werd in

2010 voorzitter. Het hoofdbestuur dankt hem voor zijn deskundige, wijze en samenbindende manier van leidinggeven. Het bestuur is nog op zoek naar een opvolger voor secretaris Kole, die in verband met zijn leeftijd zijn taak wil beëindigen.

Kerk

9. Protestantse Kerk in Nederland

De Protestantse Kerk organiseerde verschillende gespreksrondes over de komende visienota 'Van U is de toekomst'. Ds. J.A.W. Verhoeven en ds. A.J. Mensink bezochten er elk één. De voorzitter heeft onder andere aangegeven dat de identiteit van de gemeente als lichaam van Christus in de nota te impliciet blijft. Ook zijn er schriftelijk reacties naar de beleidsgroep gestuurd.

P.J. Vergunst voerde een kennismakingsgesprek met ds. K. Dijkstra, de consultant voor het beroepingswerk, die in 2018 ds. G. van Meijeren opvolgde. Het gesprek ging onder meer over trends in het beroepingswerk en de visie van de Gereformeerde Bond op de ambulante predikant.

Synode

De generale synode van de Protestantse Kerk vergaderde op 14 en 15 november. Ze koos ds. M.C. Batenburg uit Gouda tot preses. Hij volgt mw. ds. S. van Meggelen op, die in september om gezondheidsredenen vervroegd was teruggetreden. Ds. M.J. Tekelenburg uit Monster werd benoemd tot lid van de Raad van Advies voor het Gereformeerde Belijden.

In de bezinning is er aandacht geweest voor een protestantse visie op de ziel. De synode besloot met nipte meerderheid dat voorgangers in kerngemeenten geen academische opleiding nodig hebben om de sacramenten te mogen bedienen. Wel moeten zij een geschiktheidstoetsing ondergaan. Ook evalueerde de synode het beleid in de voorbije twintig jaar ten aanzien van seksueel misbruik in pastorale relaties. In de synodevergadering ging het daarnaast over het verlangen naar betekenisvol discipelschap, over de wenselijkheid van een kerkcampus en over de positie van kleine gemeenten.

De synodevergadering van april is vanwege de coronacrisis uitgesteld tot 18 en 19 juni.

In een ontmoeting met synodeleden uit de kring van de Gereformeerde Bond is gesproken over de wijze waarop hervormd-gereformeerden in de kerk zo vruchtbaar mogelijk hun inbreng kunnen hebben. Ds. A.J. Mensink, ds. J.C. Schuurman en P.J. Vergunst waren hierbij aanwezig. Het hoofdbestuur vindt het van groot belang dat ambtsdragers vanuit hervormd-gereformeerde gemeenten lid zijn van de synode. Op 16 januari verscheen een open brief van zeven (oud-)synodeleden, mede gericht aan het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond.

Daarin pleiten zij voor de openstelling van de ambten voor vrouwen in de volle breedte van de kerk. In *De Waarheidsvriend* van 20 februari hebben de voorzitter en de algemeen secretaris in reactie op deze open brief beiden een artikel geschreven over de plaats van de vrouw in de kerkelijke gemeente.

Ds. Westland

Werkgroep eredienst en kerkmuziek

Op 25 november publiceerde de Werkgroep eredienst en kerkmuziek van de Protestantse Kerk 'liturgische bouwstenen' voor het zegenen van transgenders. Het hoofdbestuur deelt een aantal overtuigingen achter deze liturgie niet. In *De Waarheidsvriend* van 27 juni en 5 december legde de voorzitter hier de vinger bij. Hij heeft ook een reactie geformuleerd in *Visie*, het programmabladd van de Evangelische Omroep.

GCBB

Op 14 februari had in Apeldoorn de jaarlijkse bespreking met het Generale college voor de behandeling van beheerszaken in de Protestantse Kerk (GCBB) plaats. Aanwezig waren de heren W. Oosterom (GCBB), G. Oosterwijk (beleidsmedewerker van de Protestantse Kerk), A. Wolswinkel (commissie Steunfonds) en P.J. Vergunst. Het project FRIS (Financieel Rapportage en Informatiesysteem), dat dient voor het invoeren van jaarrekeningen en begrotingen door gemeenten, verloopt goed volgens het GCBB. Er wordt ook gewerkt aan een programma voor het invoeren van de meerjarenbegroting, zodat gemeenten eerder kunnen zien wanneer er problemen ontstaan.

Het GCBB denkt na over de vraag hoe het moet omgaan met het opheffen van gemeenten. Hiervoor is nu te weinig expertise en er zijn geen criteria. Zowel de Protestantse Kerk als de Gereformeerde Bond onderstreept het belang van onderlinge samenwerking tussen gemeenten. Voor hervormd-gereformeerde gemeenten is dit ook van belang, omdat er te weinig proponenten zijn in verhouding tot het aantal predikanten dat met emeritaat gaat.

Classicale vergaderingen

De algemeen secretaris onderhield diverse contacten op classicaal niveau. Hij voerde 3 juli een kennismakingsgesprek met dr. W.G. van Iperen, classispredikant op de Veluwe. Op 11 juli sprak hij drh. W.C. Scheurwater, voorzitter van de visitatie in Zuid-Holland Noord en Zuid-Holland Zuid. Op 18 september ontmoette Vergunst de voorzitter van de classis Gelderland-Zuid en -Oost, ds. J. Hogenhout uit Meteren, en classispredikant dr. J. van Beelen.

Theologisch onderwijs

10. Commissie Theologie

De commissie Theologie adviseert het hoofdbestuur op het gebied van theologisch onderwijs en onderhoudt contacten met verschillende theologische faculteiten en hbo-instellingen. Leden van de commissie zijn dr. M. van Campen, prof. dr. F.A. van der Duijn Schouten, ds. A.J. Mensink, prof. dr. M.J. Paul en drs. P.J. Vergunst. Prof. dr. H. van den Belt, directeur van het Cornelis Graafland Centrum, woont als adviseur de vergaderingen bij.

Met de Protestantse Theologische Universiteit (PThU) vindt periodiek overleg plaats over de Amsterdamse leerstoel van de Gereformeerde Bond. In de najaarsvergadering benoemde de synode dr. C.P. Boele tot lid van het college van bestuur van de PThU, naast mw. prof. dr. M.M. Jansen. Zowel aan de VU als aan de PThU zijn onderwijsherzieningen gaande. Dr. M. van Campen en P.J. Vergunst voerden in juni een gesprek met de rector van de PThU, prof. dr. M.M. Jansen. Op 21 april had de algemeen secretaris een kennismakingsgesprek met dr. C.P. Boele, die sinds half maart bestuurder van de PThU is.

11. Cornelis Graafland Centrum

Op 1 oktober ging het Cornelis Graafland Centrum (CGC), het nieuwe Theologisch Instituut van de Gereformeerde Bond, officieel van start. De hoofdtak van het instituut is het coördineren en stimuleren van het theologisch onderzoek in hervormd-gereformeerde kring. Daarnaast hoort het begeleiden van gepromoveerden bij hun verdere studie tot de doelstellingen.

Het instituut werkt vanuit drie themavelden met elk een eigen coördinator. Dit zijn: Gereformeerde hermeneutiek (prof. dr. M.J. Paul), Profetie en profetische prediking (dr. C.M.A. van Ekris) en Ecclesio-logie en belijdende teksten (prof. dr. W.H.Th. Moehn). In het eerste academische jaar zijn de speerpunten voor het onderzoek geformuleerd en worden plannen voor mogelijke publicaties gemaakt. Een website (www.cornelisgraaflandcentrum.nl), dat als presentatieplatform kan dienen, is in ontwikkeling. Het promovendiberaad dat twintig jaar heeft gefungeerd als platform voor theologen die bezig zijn met een promotiestudie, is opgegaan in het CGC. Promovendi kunnen hun werk bij de bijeenkomsten van de themagroepen van het CGC presenteren en bespreken.

Het hoofdbestuur hoopt dat gereformeerde theologen door het nieuwe instituut binnen de wetenschappelijke wereld zichtbaar en betekenisvol kunnen zijn.

Prof. dr. H. van den Belt is sinds 1 januari één dag per week actief als directeur van het CGC. De adviesraad bestaat uit prof. dr. G. van den Brink, dr. M. van

Prof. Moehn

Prof. Van den Belt

Campen, prof. dr. F.A. van der Duijn Schouten, prof. dr. J. Hoek, prof. dr. A. Huijgen, prof. dr. T.M. Hofman, prof. dr. A. de Kock, ds. A.J. Mensink, dr. R.T. te Velde en drs. P.J. Vergunst.

12. Hoogleraren

PThU Amsterdam

Prof. dr. W.H.Th. Moehn bezet inmiddels ruim vier jaar voor 0,4 fte de leerstoel Geschiedenis van het gereformeerd protestantisme, die gekoppeld is aan de vestiging Amsterdam van de Protestantse Theologische Universiteit. In zijn onderzoek werkt hij aan de ontsluiting van het oeuvre van Guido de Bres. Dit jaar heeft prof. Moehn een enthousiaste groep vrijwilligers aangestuurd die met elkaar de werken van De Bres gedigitaliseerd hebben.

Daarnaast geeft hij in het kader van het project 'Dynamiek van de Liturgische Formulieren', dat samen met de Theologische Universiteit Kampen wordt uitgevoerd, mede leiding aan onderzoek naar het doop- en avondmaalsformulier. Hij begeleidt promovendi.

Binnen het aanbod van de vrije ruimte verzorgde hij een reeks colleges over de theologie van de Dordtse Leerregels. Dit was voor de laatste keer, omdat de opzet van de predikantsmaster verandert. In plaats van de vrije ruimte komt er in het vijfde semester een minor. Het onderwijs voor deze minor moet dit jaar ontwikkeld worden.

Voor alle tweede- en derdejaarsstudenten gaf hij overzichtscollages over de drie Formulieren van enigheid en het belijden in de twintigste eeuw.

Rijksuniversiteit Groningen

Met de Rijksuniversiteit Groningen is het hoofdbestuur nog altijd in gesprek over de voortzetting van de leerstoel die prof. dr. H. van den Belt daar tot en met 2018 bezette.

Vrije Universiteit Amsterdam

Prof. dr. H. van den Belt is sinds 1 januari 2019 voltijds hoogleraar Systematische theologie aan de Faculteit Religie en Theologie van de Vrije Universiteit (VU). De Gereformeerde Bond draagt de kosten van deze leerstoel voor vijftig procent. Op 7 juni hield prof. Van den Belt zijn inaugurele rede over Gods voorzienigheid en de vrijheid van de Geest. Begin dit jaar gaf hij samen met prof. dr. M. Wisse (PThU) inleidende colleges in de systematische theologie (dogmatiek) aan eerstejaarsstudenten. Prof. Van den Belt begeleidt promovendi die zich in een bepaald aspect van de dogmatiek of de theologiegeschiedenis verdiepen. Verder is hij coördinator van het internationale Herman Bavinck Center for Reformed and Evangelical Theology. Dit centrum bevordert de bestudering en actualisering van de

gereformeerde theologie. In dat verband is hij ook betrokken bij de specialisatie 'Reformed and Evangelical Theology' binnen de masteropleiding aan de VU. Hij ontwikkelde voor de nieuwe internationale Engelstalige bacheloropleiding die in september 2020 van start gaat, een minor die hij met enkele collega's zal aanbieden onder de titel 'A Christian Worldview?' Dit programma is bedoeld voor studenten die zich willen verdiepen in het christelijke perspectief op de werkelijkheid.

Van eind april tot half augustus heeft prof. Van den Belt een sabbatical voor wetenschappelijk onderzoek. Van het Henry Meeter Center ontving hij een beurs om onderzoek te doen naar de vroege gereformeerde opvattingen over Gods voorzienigheid. Het was de bedoeling dat hij in deze periode zou verblijven bij Calvin Theological Seminary in Grand Rapids (VS) om ook te investeren in het theologische netwerk van de VU. Door de coronacrisis kon dit bezoek dit jaar niet doorgaan.

13. Promovendi

Promoties

Op 12 juni promoveerde ds. G. van Zanden uit Urk aan de PThU te Amsterdam op het proefschrift *Bij het begin beginnen. Het Bijbels-theologische project van Frans Breukelman*. Zijn promotoren waren prof. dr. R.H. Reeling Brouwer en prof. dr. K. Spronk.

C. van der Knijff uit Rotterdam, die de afgelopen jaren aio van de Gereformeerde Bond was, promoveerde op 24 juni aan de PThU te Amsterdam op een onderzoek naar een gereformeerd perspectief op goddelijke leiding. De titel van zijn dissertatie luidt: *Between Providence and Choice Biography. An Account of Divine Guidance from a Reformed Perspective*. Zijn promotoren waren prof. dr. G. van den Brink en prof. dr. M.W. Elliott (St. Andrews).

Op 23 januari promoveerde ds. W.J. Dekker uit Amersfoort aan de Universiteit Utrecht op de oudtestamentische studie *Wie is deze? Een onderzoek naar de compositie en Godsvoorstelling van Jesaja 63*. Zijn promotoren waren prof. dr. B.E.J.H. Becking en prof. dr. H.G.L. Peels. Dr. M.C.A. Korpel was copromotor. De promotie van ds. J.B. ten Hove uit Veenendaal, die voor 17 maart aan de Vrije Universiteit in Amsterdam gepland stond, werd in verband met de uitbraak van het coronavirus uitgesteld en vond op 27 maart alsnog digitaal plaats vanuit de Vredeskerk in Veenendaal. Hij deed onderzoek naar het gebruik van de dorsvloer als beeld voor de kerk door kerkvader Augustinus. De titel van zijn proefschrift is: *Koren en kaf op de dorsvloer: de kerk in het perspectief van het laatste oordeel*. Prof. dr. P.J.J. van Geest en prof. dr. M. Lamberigts waren zijn promotoren. We feliciteren de promovendi van harte met het behalen van de doctorsgraad.

Aio's

Mw. M. (Mirjam) Hofman deed onder begeleiding van prof. dr. H. van den Belt onderzoek naar verschillen en overeenkomsten tussen gereformeerden en evangelischen in Nederland tussen 1840 en 1940. Haar dienstverband is per 31 december 2019 van rechtswege beëindigd. Ze heeft sinds begin 2020 elders een werkring gevonden.

In september 2019 zijn aan de PThU twee assistenten in opleiding aan het werk gegaan voor het onderzoeksproject over de liturgische formulieren, dat onder anderen onder leiding van prof. dr. W.H.Th. Moehn staat. De Gereformeerde Bond financiert vijftig procent van hun salaris.

Het onderzoek van W.D. (Wouter) Kroese richt zich op een reconstructie van de ontstaansgeschiedenis (1566-1639) van het klassieke gereformeerde doopformulier, met een focus op de veelheid van (verschillende) tekstedities, (kerkelijke) revisie en attestatie. Deze eerste periode werkte hij aan het indienen van zijn onderzoeksvoorstel.

S. (Sam) Zwemer doet in het kader van hetzelfde project onderzoek naar de ontstaansgeschiedenis en de bijbels-theologische onderbouwing van het klassiek-gereformeerde avondmaalsformulier. In maart heeft hij zijn onderzoeksvoorstel bij de commissie Wetenschapsbeoefening van de PThU ingediend. De titel luidt 'De functie van Bijbelgebruik in het gereformeerde avondmaalsformulier tegen de achtergrond van het gereformeerde geloofsonderwijs in de zestiende eeuw'.

Beiden presenteerden op 3 maart de opzet van hun promotieonderzoek tijdens een ontmoeting van de projectgroep in Nijkerk.

14. Studenten

Studieweek

Van maandag 19 tot en met donderdag 22 augustus had in conferentiecentrum Mennorode in Elspeet de jaarlijkse studieweek voor theologiestudenten plaats. Het thema was 'Onderdompeling in de doop'. Ds. A.J. Mensink opende de conferentie en sprak later in de week vanuit het Nieuwe Testament over de (betekenis) van de kinderdoop. Ds. M. Goudriaan verzorgde de eerste lezing, over 'Ds. I. Kievit, een geharnast en bewogen herder'. Prof. dr. G. Kwakkel ging in op de link tussen besnijdenis en doop. Dr. J. van Eck belichtte, vanuit de Vroege Kerk, de relatie tussen de geloofsbelijdenis en de doop. Prof. dr. H. van den Belt en drs. T. van der Leer brachten twee verschillende standpunten ten aanzien van de kinderdoop/volwassendoop voor het voetlicht, waarna ds. C.H. Hogendoorn met de studenten nadacht over hoe de kinderdoop in de praktijk gefunctioneerd heeft en functioneert. Kunsthistoricus dr. J. Veldman vulde een dagdeel vanuit het perspectief

cultuur. Prof. dr. W. Verboom reikte praktische handvatten aan voor het gesprek over de doop binnen de gemeente. Prof. dr. W.H.Th. Moehn verzorgde het afsluitende encouragement. Voor eerstejaarsstudenten hield ds. A. van der Stoep, predikant in Nieuwland en Oosterwijk, een lezing over 'Roeping en ambt'. De HGJB verzorgde een presentatie en er werd gezamenlijk bijbelstudie gedaan.

De leiding was net als eerdere jaren in handen van ds. D.C. Floor uit Ede en zijn echtgenote.

Het hoofdbestuur biedt deze studieweek aan, zodat studenten vanuit gereformeerd perspectief op theologische vragen kunnen reflecteren en hoopt hen door de lezingen en persoonlijke contacten hierbij te helpen.

Ontmoetingsdag studenten

Op dinsdag 17 december had de jaarlijkse ontmoetingsdag met studenten in de theologie plaats. Dit jaar stond het thema 'Schepping en klimaat' centraal. Dr. A.A.A. Prosman hield een bijbels-theologische lezing over de betekenis van de schepping in de gereformeerde theologie, waarna ds. J. Belder sprak over wat gereformeerd-ecologische principes betekenen voor prediking en pastoraat in agrarische of industriële gebieden.

Het hoofdbestuur stelde aan de aanwezige studenten boeken ter beschikking voor de opbouw van hun bibliotheek.

Bijeenkomsten met deeltijdstudenten

Op 5 september kwam in Woudenberg een groep deeltijdstudenten bijeen om zich te verdiepen in aspecten van de gereformeerde hermeneutiek. Het onderwerp was: 'Heilig Evangelie, heilig gebod: hermeneutiek en christelijke ethiek'. In januari was er een bijeenkomst over 'Eigentijdse evangelicale hermeneutiek: Kevin Vanhoozer en Tom Wright'. Prof. dr. H. van den Belt verzorgde deze ontmoetingen. De bijeenkomsten voorzien in een behoefte aan onderling contact en aan bezinning op theologische thema's vanuit het perspectief van de gereformeerde theologie. Deeltijders, vooral in Leuven en bij de CHE, hebben weinig contacturen op de opleiding. Theologische studentenverenigingen

Op 27 september had het dagelijks bestuur het jaarlijkse gesprek met een afvaardiging van de besturen van Voetius (Amsterdam) en Bonifatius (Groningen). De studenten uit Groningen missen de inbreng van prof. dr. H. van den Belt, die vorig jaar Groningen voor Amsterdam verwisselde. Ze hopen dat er een opvolger voor hem benoemd wordt.

Prof. Van den Belt is inmiddels mentor van Voetius geworden. De studenten spreken hun waardering uit voor prof. dr. W.H.Th. Moehn, die zeer toegenakkelijk voor hen is.

Voetius bestond 4 oktober 120 jaar en vierde dit op 6 februari in Bodegraven samen met oud-leden. Bonifatius in Groningen bestond tien jaar.

Gesprekken met studenten

Mr. P.C. Knook en ds. P.H. van Trigt voerden de gesprekken met de studenten theologie die het hoofdbestuur vanuit het Studiefonds ondersteunt.

CSFR

P.J. Vergunst onderhoudt het contact met het landelijke bestuur van de CSFR. In een brief aan de kerkenraden bracht het hoofdbestuur de reformatische studentenvereniging onder de aandacht. Minder dan voorheen is een vereniging als de CSFR vanzelfsprekend voor hervormd-gereformeerde studenten. Daarom plaatste *De Waarheidsvriend* vier portretten van CSFR-leden.

15. THGB

De Stichting Theologische Hogeschool vanwege de Gereformeerde Bond 'Johannes Calvijn' (THGB) heeft in het verleden de meeste werkzaamheden overgedragen aan de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) en organiseert nu alleen nog aanvullende activiteiten. Ze richt zich op ondersteuning van studenten theologie in Ede en verspreidt een digitale nieuwsbrief onder afgestudeerde hbo-theologen. Sinds december bemiddelt de THGB in samenwerking met kerkelijke instanties en platform Persis tussen hbo-theologen en gemeenten die een kerkelijk werker zoeken. Dit gebeurt via de nieuwe website www.thgb.nl. De hogeschool organiseert ook eenmaal per jaar een ontmoeting voor hbo-theologen. De bijeenkomst die op 22 april zou plaatsvinden over het thema hermeneutiek, is tot nader te bepalen datum uitgesteld.

Prof. dr. M.J. Paul is directeur-bestuurder.

16. CHE

Tweemaal had er een ontmoeting plaats met vertegenwoordigers van de opleiding Theologie van de Christelijke Hogeschool Ede (CHE). Het doel was het onderhouden en verdiepen van de relatie tussen de CHE en (het achterland van) de Gereformeerde Bond. De instroom van studenten theologie vertoont een neergaande lijn. De CHE vindt het van belang te borgen dat er docenten uit de kring van de Gereformeerde Bond bij de opleiding Theologie betrokken blijven. Het recente benoemingsbeleid wijst echter niet in die richting. Er is gesproken over de mogelijkheid om mee te denken bij aanstaande vacatures. Verder is er nagedacht over de plaats van kerkelijk werkers in de gemeenten en de wijze waarop zij kerk en samenleving kunnen dienen en over het functioneren van de THGB.

Toerusting en bemoediging

17. Commissie toerusting

De commissie Toerusting van de Gereformeerde Bond rust ambtsdragers en gemeenteleden toe met het oog op de vele vragen die er op hen afkomen. Ook biedt ze ondersteuning bij de opbouw van de gemeente en de geloofsbeleving. Ze zorgt onder andere jaarlijks voor drie themabrochures bij *De Waarheidsvriend* en bereidt studiedagen voor. Daarnaast is op de website van de Gereformeerde Bond allerlei informatie te vinden over pastoraat, prediking, gemeenteopbouw, kerk, geloofsleer, en jongeren en de kerk.

18. Ambtsdragers en kerkelijk werkers Ambtsdragersvergaderingen

In september heeft in twaalf regio's de jaarlijkse ambtsdragersvergadering plaatsgehad. Het thema van de lezingen was: 'Gods gebod, van een ándere orde', met aandacht voor de vraag hoe de christelijke gemeente kan leven bij Gods heilige geboden. Dat blijkt een spanningsvolle werkelijkheid. Ds. H. Liefing sprak in Noorderhorn en IJsselmuiden. Ds. P.H. van Trigt was in Zuilichem en Harderwijk. Prof. dr. M.J. de Vries hield een lezing in Amstelveen en Tholen. In Delft en Veenendaal voerde prof. dr. H. van den Belt het woord. Ds. J.A.W. Verhoeven sprak in Nieuwe Tonge en Hardinxveld-Giessendam. Drs. P.J. Vergunst ging naar Woerden en Rijssen.

Contio predikanten

Op 8 en 9 januari werd de jaarlijkse contio voor predikanten van de Gereformeerde Bond gehouden in Nieuw Hydepark in Doorn. Na de opening werden de dienaars van het Woord herdacht die in 2019 zijn overleden.

Dr. H.F. Massink verzorgde een causerie over 'Omgaan met duurzaamheid'. Hij benoemde theologische aspecten van het klimaatdebat. Prof. dr. W.H.Th. Moehn sprak onder de titel 'Horen en gehoorzamen' over perspectieven vanuit Calvijns visie op de schepingsordeningen en de Tien Geboden voor hedendaags ethisch handelen. Hij belichtte onder andere hoe je concrete keuzes in het leven uit de Schrift laat opkomen.

Aan het begin van het jaar waarin we 75 jaar bevrijding van het nazisme herdenken, leidde dr. A.A.A. Prosman het thema 'Over de verborgenheid van God. Preken en toespraken van rabbijnen tijdens de Tweede Wereldoorlog' in. Prof. dr. P.J.J. van Geest, hoogleraar 'Theologie en economisch denken' aan de Rotterdamse Erasmusuniversiteit, belichtte 'hoe economische structuren macht en zonde in de hand werken. Of ook niet'.

Conferentie

Op 13 en 14 juni heeft in Mennorode in Elspeet een conferentie voor predikanten plaatsgehad over 'Ademnood en vitaliteit van het gereformeerde leven'. Dr. W. Dekker hield een lezing over: 'Waar is uw God? Over de levende God en onze ademnood'. Mr. H.M. Oevermans sprak een reactie uit. Dr. J. van Eck hield een referaat over 'In de macht van de machten', waarop ds. C.H. Hogendoorn reageerde met een bijdrage over de plaats van de Mammon in het Nieuwe Testament en de bedreiging van de Mammon voor het gereformeerde leven. Prof. dr. F.G. Immink verzorgde een lezing onder de titel 'Robuust gereformeerd'. Prof. dr. W. Balke heeft hierop een reactie gegeven.

Ook is nagedacht over hoe in het ambtelijke en geestelijke leven van twee emeritus predikanten de secularisatie verwerkt is. Ds. J.P. Nap hield een inleiding en gaf een preekfragment van ds. J.J. Knap, ds. A.J. Zoutendijk verzorgde een bijdrage met behulp van citaten van dr. O. Noordmans en ds. L. Kievit. De conferentie is inhoudelijk voorbereid door dr. W.J. Dekker, ds. P.H. van Trigt, ds. T. de Ridder, dr. C.M.A. van Ekris (Areopagus) en P.J. Vergunst.

Predikantenberaad Sebaldeburen

Op 26 november heeft de halfjaarlijkse ontmoeting tussen predikanten en voorgangers in de provincies Groningen, Friesland en Drenthe en het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond plaatsgevonden. Ds. A.J. Mensink hield een inleiding over 'De noodzaak en de betekenis van de orthodoxie in de kerk van vandaag en morgen'. De ontmoeting die voor 31 maart gepland stond, is geannuleerd.

Preekkringen

Onder verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur komen vier preekkringen regelmatig bijeen. Daar wordt onder leiding van een mentor met (overwegend jonge) predikanten nagedacht over aspecten van de prediking. Voor Noord-Nederland volgde ds. H.C. Marchand prof. dr. H. van den Belt als mentor op. Ds. L. Schaafsma nam van ds. J. Westland de leiding over van de kring die in Noordeloos bijeenkomt. Naast hen zijn prof. dr. F.G. Immink en ds. A.W. van der Plas mentor van een preekkring.

Predikanten in eerste gemeente

Ds. A.J. Mensink en P.J. Vergunst bezoeken met regelmaat een predikant die in zijn eerste gemeente staat. Er is met hen onder andere gesproken over de invulling van het predikantschap, de verantwoordelijkheid voor de gemeente, verschuivingen in de prediking in hervormd-gereformeerde gemeenten, over de vraag hoe je als theoloog zelf geestelijk gevoed wordt en over het belang van gebed en van studie.

Ds. Marchand

Brief

Vanwege de beperkende maatregelen die de overheid heeft ingesteld ter bestrijding van het coronavirus, verrichten predikanten en andere voorgangers hun werk langere tijd in uitzonderlijke omstandigheden. Op 15 april schreef de voorzitter hun daarom een brief ter bemoediging.

Emeritus predikanten

Het contact van hervormd-gereformeerde emeritus predikanten, predikantsvrouwen en -weduwen belegt tweemaal per jaar een bijeenkomst in Veenendaal. Dr. J. Kommers sprak op 9 oktober over 'De gedreven spiritualiteit van zendingsvrouwen in de negentiende eeuw'. De geplande ontmoeting op 18 maart kon niet doorgaan en is uitgesteld tot 21 oktober.

Prof. Hoek

Steunfonds Predikantsgezinnen

De Stichting Steunfonds Predikantsgezinnen is er voor predikantsweduwen en gezinnen van wie de man en vader in actieve dienst overleed. Ook wordt omgezien naar gescheiden predikantsvrouwen. Verder organiseert ze ontmoetingsdagen en adviseert ze kerkenraden.

Persis

Het platform Persis richt zich op de positie van vrouwelijke kerkelijk werkers binnen de Gereformeerde Bond. Het biedt toerusting aan kerkenraden, kerkelijk werkers en gemeenteleden en is erop gericht deze groepen nauwer aan elkaar te verbinden.

19. Studiedagen

Het christelijke huwelijk

Op 20 juni had in Nieuwe Tonge een regionale studiedag over 'Het christelijke huwelijk' plaats. Ds. M.M. van Campen schetste in de hoofdlezing een beeld van het bijbelse, christelijke en het geestelijke huwelijk. Ds. A.L. Molenaar en de psychologen Corine Hotting en Ellen Oosterhuis boden elk een workshop aan.

Leven in gebrokenheid

Omdat in het pastoraat blijkt dat velen het moeilijk hebben met het lijden dat hun overkomt, was er op 20 november in Woudenberg een studiedag voor ambtsdragers en gemeenteleden over het thema 'Niet alles komt goed. Leven in gebrokenheid'. Prof. dr. A. de Reuver schetste onder de titel 'Op aarde is het niet volmaakt' bijbels-theologische lijnen. Ds. P. Vernooij sprak pastorale woorden over 'Omgaan met gebrokenheid'. Verder leverden dr. P.J. Visser, ds. P. Nobel, dhr. Anne Pals, dhr. Richard Groenenboom, mw. Ageeth Palland en mw. drs. M.A. Buitink-Heijblom een bijdrage.

Bezinning

20. Actuele thema's

Jaarthema

In 2019 was het jaarthema 'Heilig Evangelie, heilig gebod'. Het hele jaar door besteedde *De Waarheidsvriend* hier aandacht aan. Voor 2020 is als jaarthema gekozen 'Bevrijd. Christen in Nederland'.

Stuurgroep seksualiteit

Prof. dr. J. Hoek vertegenwoordigt de Gereformeerde Bond in de stuurgroep seksualiteit, die actief is onder de paraplu van het Landelijk Contact Jeugdwerk (LCJ), een jongerenorganisatie in de Christelijke Gereformeerde Kerken. Het doel is een bijbels en positief tegengeluid laten horen in een verseksualiseerde samenleving, jongeren toerusten en handreikingen bieden in het bijbels omgaan met lichamelijkeheid en seksualiteit.

De stuurgroep wordt opgeheven, omdat er een nieuwe expertgroep rondom het thema seksualiteit van start zal gaan. Dit nieuwe platform wil tweejaarlijks bijeenkomen om te spreken over trends en ontwikkelingen onder jongeren. Omdat dit beter past bij de doelstellingen van de HGJB en/of het Hervormd Jeugdwerk (HJW), zal de Gereformeerde Bond niet participeren in deze expertgroep.

Werkgroep genderdysforie

Prof. dr. J. Hoek heeft op verzoek van het bestuur een notitie geschreven over genderdysforie (het gevoel van onvrede dat mensen over hun biologische geslacht kunnen hebben). Hij heeft bestaand materiaal over deze thematiek in kaart gebracht. Speerpunt is de vraag op welke pastorale wijze de Gereformeerde Bond de gemeenten kan dienen met betrekking tot dit vraagstuk. Met het oog hierop stelt het hoofdbestuur binnenkort een werkgroep samen.

Psalmberijming

De commissie die stimuleert dat de Psalmen in het gemeentelven bewaard blijven en adviseert over psalmberijmingen naast die van 1773, heeft een notitie geschreven die de knelpunten verwoordt en tegelijk de toekomst in het oog houdt. Het document biedt een uitgangspunt om het gesprek hierover verder te voeren.

Op 30 januari hadden ds. J.A.W. Verhoeven en de algemeen secretaris een gesprek met bestuur en dichters van *De Nieuwe Psalmberijming*.

Vereniging

21. Leden en afdelingen

Voorlichting en werving

Dhr. J. Peters uit Bleiswijk is parttime voorlichter van

de Gereformeerde Bond. Hij onderhoudt contact met afdelingen en gemeenten. Dit verliep opnieuw goed. Het bestuur kijkt met dankbaarheid terug op zijn inzet en zijn resultaten. Met veel kerkenraden kwam hij overeen dat ze een collectief abonnement op *De Waarheidsvriend* nemen. De voorlichter stimuleert het houden van regionale studiedagen, organiseert bijeenkomsten, adviseert GB-afdelingen wat toerustingsavonden betreft en bezoekt zo mogelijk de bondsdagen van de zusterverenigingen met een stand. Waar geen GB-afdelingen zijn, zijn in ongeveer 110 gemeenten contactpersonen actief als aanspreekpunt voor het werk van de Gereformeerde Bond. Eind 2019 is een kennismakingsmap over missie en werk van de Gereformeerde Bond geïntroduceerd bij de kerkenraden. Deze vindt gretig aftrek. Ook zorgt hij voor verspreiding van gratis exemplaren van de *De Waarheidsvriend* in een gemeente als de inhoud van een bepaald nummer daartoe aanleiding geeft. Doelstelling en activiteiten van de Gereformeerde Bond worden op deze wijze steeds (meer) onder de aandacht gebracht, tot opbouw van de plaatselijke gemeente.

Intensieve samenwerking met het grondvlak door het houden van onder andere ledenwerfacties resulteert gelukkig in een noodzakelijke voortdurende aanwas van nieuwe leden en abonnees. Werving blijft voortdurend een punt van aandacht, omdat we door met name natuurlijk verloop (ouderdom en overlijden) jaarlijks ook relatief veel leden en abonnees kwijtraken. Op 31 december had de Gereformeerde Bond 7794 leden. Dat waren zestien leden minder dan een jaar eerder.

Afdelingen

Op 3 oktober heeft de algemeen secretaris gesproken op een vergadering van de afdeling 's-Grevelduin-Capelle. Deze afdeling heeft jarenlang geen enkele activiteit gehouden. In overleg met enkele leden uit deze regio is dit voorjaar de mogelijkheid van een doorstart van een afdeling verkend, evenals in de Hoekse Waard.

Jaarvergadering

Tijdens de jaarvergadering op 23 mei hield prof. dr. H. van den Belt een lezing onder de titel 'Uw Woord is een lamp: Gebod en belofte in de christelijke levenswandel'. Ook had een bezinning plaats op de vraag 'Hoe kun je in de classis het kerkelijke gesprek voeren en faciliteren?' Hieraan leverden dhr. P. van den Boogaart, scriba van de classis Delta, en dhr. M. Morsink, preses van de classis Veluwe, een bijdrage. Ouderling Y. Luinenburg voerde het woord namens het moderamen van de synode.

Uit dank voor zijn jarenlange en intensieve inzet voor en betrokkenheid bij het werk van de Gerefor-

meerde Bond benoemde het bestuur prof. dr. W. Verboom tot erelid. Hij is het vijfde erelid in de geschiedenis van de Gereformeerde Bond.

22. Gemeenten

Preekbeurtenbureau

Dhr. A. van Lunteren uit Houten beheert het preekbeurtenbureau. Hij brengt kerkenraden die een voorganger zoeken in contact met predikanten of proponenten die gelegenheid hebben om een preekbeurt te vervullen.

Steunfonds gemeenten

De commissie Steunfonds bestaat uit ds. H. Liefing (voorzitter), A. Wolswinkel (secretaris), J. Gelderblom, H. Palland en H. Veldhuis. Zij onderhouden jaarlijks contacten met gemeenten voor advisering op financieel vlak of voor ondersteuning. Ze adviseren het hoofdbestuur over het afgeven van een financiële garantstelling of een donatie aan gemeenten die zelf over onvoldoende middelen beschikken voor invulling van de predikantsplaats. Er zijn onder andere gesprekken gevoerd met de gemeenten van Baarn, Soest, Epe, Sint-Philipsland, Emmeloord, Stavenisse, Wijnjewoude en met de afdeling 'Oostelijk Flevoland' (t.b.v. Dronten).

In diverse gemeenten ging de omvang van de predikantsplaats van 100 naar 80 procent. Dit baart de commissie zorgen en ze spreekt daarom steeds nadrukkelijker over mogelijkheden om tot samenwerking te komen met naburige hervormd-gereformeerde gemeenten.

Een vraag die de commissie bezighoudt, is hoe gemeenten liggende gelden optimaal kunnen laten renderen tegen een zo laag mogelijk risico. Er loopt een onderzoek naar de mogelijkheid van het opzetten van een beleggingsfonds.

Steeds meer gemeenten hebben de door de GB afgegeven garantiesubsidie voluit nodig. De commissie hoopt dat de achterban dit werk met meeleven en gebed blijft ondersteunen. Het hoofdbestuur spreekt grote waardering uit voor de inzet van de commissie.

Externe contacten

23. Organisaties binnen de Protestantse Kerk

Zusterbonden

Er is halfjaarlijks overleg met de hervormd-gereformeerde zusterbonden in het zevenbondenberaad, waarin drs. P.J. Vergunst en ds. A.J. Mensink namens de Gereformeerde Bond participeren. Er is onder andere van gedachten gewisseld over kerk-zijn in een tijd van krimp. In maart kon de ontmoeting niet doorgaan.

De algemeen secretaris overlegt elke twee maanden met de directeurs van HGJB, IZB en GZB.

Prof. Verboom na zijn benoeming tot erelid.

Op weg met de ander

Op 14 februari heeft P.J. Vergunst een gesprek gehad met ds. P. Vernooij, voorzitter van de vereniging Op weg met de ander. Gesproken is over de plaats van deze vereniging binnen het geheel van de hervormd-gereformeerde gemeenten, ook met het oog op bekendheid naar de toekomst toe.

Machsèh

Op 13 februari spraken ds. J.J. ten Brinke, ds. H. Liefing en ds. A.J. Mensink met leden van de stuurgroep van Machsèh (ds. F.J.K. van Santen, ds. G. van Goch, dr. G.C. Vreugdenhil). Machsèh is een kennisplatform voor bezinning en toerusting over heling en vernieuwing. Besproken werd hoe de stuurgroep de bekendheid en vertrouwdheid binnen de hervormd-gereformeerde beweging zou kunnen vergroten.

Confessionele Vereniging

In Nijega hebben ds. A.J. Mensink en P.J. Vergunst op 22 november een gesprek gehad met dr. J.F. Mol, die sinds vorig jaar april voorzitter is van het bestuur van de Confessionele Vereniging. Hij wil op positief kritische wijze vanuit de Confessionele Beweging de kerk herinneren aan haar belijden. Aan de orde kwamen ontwikkelingen ten aanzien van het ambt en er is besproken op welke wijze we in de toekomst samen de kerk kunnen dienen.

24. Andere kerken en organisaties

Breed Beraad

P.J. Vergunst participeert in het Breed Beraad Protestantse Kerken. Op 23 september had de jaarlijkse vergadering plaats. Vanwege ziekte van de algemeen secretaris was de Gereformeerde Bond dit keer niet vertegenwoordigd.

COGG

Het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte (COGG) moest de jaarlijkse conferentie, die op 16 april zou plaatsvinden, annuleren. Het hoopt op een later tijdstip bijeen te komen rond het thema 'Gereformeerd anno 2020! Taak en roeping van de gereformeerde gezindte in kerk en samenleving'.

Ds. J.W. van Bart, ds. C. Blenk, ds. J. Muller (voorzitter), ds. A.L. van Zwet en drs. P.J. Vergunst vertegenwoordigden de Gereformeerde Bond in het COGG-bestuur. Ds. Blenk, die sinds 1991 deel uitmaakte van het bestuur, is met deze taak gestopt. Wij danken hem voor zijn jarenlange betrokkenheid. Ds. M. Krooneman uit Noordhorn is ds. Blenk opgevolgd.

Ds. Blenk

Deputaten Eenheid Gereformeerde Belijders CGK

De synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) behandelde op 31 januari het rapport van deputaten Eenheid van de gereformeerde belijders.

Ds. Mensink sprak de synode toe. Hij signaleerde dat de thema's die in de CGK leven, steeds meer zijn gaan lijken op de onderwerpen die binnen de Protestantse Kerk spelen en verwoordde de pijn die hij lijdt aan de kerkelijke gescheidenheid.

De synode droeg deputaten op om in contact te treden met het moderamen van de Protestantse Kerk om te spreken over de mogelijkheid van samenwerkingsgemeenten.

Open Doors

Op 13 september heeft de algemeen secretaris een gesprek gehad met directeur Maarten Dees van Open Doors. Hem is gevraagd of hij voor Open Doors signalen wil doorgeven ten aanzien van mogelijke vormen van christenvervolging in ons eigen land.

Stichting Steun Messiasbelijdende Joden

Op 8 oktober heeft de algemeen secretaris een kennis-makingsgesprek gehad met directeur Herbert Bulten van de Stichting Steun Messiasbelijdende Joden. Gesproken is over de wijze waarop de jongere generatie theologen in de opleiding oog krijgt voor de positie van Israël in het geheel van de theologie, ook over de betekenis van Messiasbelijdende Joden.

25. Buitenland

Oost-Europa

Vanwege de Gereformeerde Bond participeren ds. J.C. Breugem, dr. ir. J. van der Graaf en onze algemeen secretaris in de commissie Mátraháza, waarvan de naam verwijst naar een conferentiecentrum in Hongarije. Deze commissie, waarin ook de stichting Hulp Oost-Europa (HOE) participeert, organiseert conferenties voor en ontmoetingen tussen Nederlandse en Hongaarse predikanten. Ds. Breugem en Van der Graaf brachten in het kader van de overdracht van contacten in mei een bezoek aan de Hongaarse Hervormde Kerk.

Frankrijk

Het hoofdbestuur weet zich betrokken bij de theologische faculteit Jean Calvin in Aix-en-Provence, bij de kwetsbare positie van orthodoxe christenen in Frankrijk. De faculteit biedt een aanvulling op of verdieping van de theologische opleiding die studenten elders in de wereld hebben gevolgd. Ook is er online een bacheloropleiding theologie te volgen.

Emeritus hoogleraar prof. dr. Paul Wells voltooid onlangs een Systematische Theologie, die binnenkort in druk verschijnt. De Gereformeerde Bond heeft aan de totstandkoming hiervan vele jaren een financiële bijdrage geleverd.

De vanouds vrijgemaakt-gereformeerde stichting 'Kampen-Aix' en de hervormd-gereformeerde stichting 'Vrienden van Aix' zijn per 1 januari samengegaan in de nieuwe stichting 'Samen voor Aix'. Het

bestuur bestaat uit voorzitter ds. E. Brink, voorheen voorzitter van 'Kampen-Aix', drs. Martine Burggraaf, Rob Dröge dr. Marinus de Jong, drs. Janine Schaap, drs. Corine Sluimers en Leen van Wingerden. Met ingang van 2020 is ds. F. Hoek, die voorzitter was van Vrienden voor Aix, dr. ir. J. van der Graaf opgevolgd als voorzitter van het Frans Beraad, een contactgroep van Nederlandse protestantse organisaties en personen die ten dienste van de kerk in Frankrijk en andere Franstalige gebieden actief zijn. Van der Graaf nam vorig jaar april afscheid.

26. Onderwijs

Werkgroep Christelijk onderwijs

Binnen de Gereformeerde Bond is een werkgroep actief die nadenkt over mogelijkheden om de betekenis van het christelijk onderwijs levend te houden. De werkgroep bestaat uit A. van den Berkt, H. Jonker, A.A. Korevaar en P.J. Vergunst.

Op 21 juni bezochten A.A. Korevaar en P.J. Vergunst een bezinnende bijeenkomst die de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk over de relatie kerk en school belegde. Vanwege de coronacrisis kon in april een bezinnend overleg met directeur-bestuurders uit de provincie Gelderland niet doorgaan.

Vereniging Gereformeerd Schoolonderwijs (VGS)

Op 24 september heeft de algemeen secretaris een gesprek gehad met dhr. P.W. Moens, bestuurder van de VGS. Er is gesproken over hoe de liefde voor de Psalmen via de scholen ook vandaag kan worden bijgebracht.

Ook heeft de VGS contact gezocht met de algemeen secretaris om aandacht te vragen voor de genderideologie. Met elkaar is nagedacht hoe we elkaar kunnen dienen ten aanzien van genderideologie en genderdysforie en is uitgewisseld welke studies er zijn.

Op 6 december was in Gouda het jaarlijkse overleg van bestuurders van het reformatorisch voortgezet onderwijs met een afvaardiging uit de achterbankkerken. Ds. H. Liefjting woonde de bijeenkomst bij namens de Gereformeerde Bond. Onderwerp van bezinning was de plaats van de kerk en van de school binnen de 'driestlag' gezin, kerk en maatschappij.

De week erna bezochten ds. H. Liefjting en dhr. Loedeman in Ridderkerk een bijeenkomst met het bestuurdersnetwerk primair onderwijs, waarvoor vertegenwoordigers van reformatorische kerken waren uitgenodigd. Die middag ging over kinderopvang.

27. Zorg

Eleos

P.J. Vergunst vertegenwoordigt het hoofdbestuur in het halfjaarlijkse overleg van Eleos met de kerken uit de achterban. Op 21 november is gesproken over de missie en de kernwaarden van de instelling en over

het strategisch beleid voor de jaren 2020 t/m 2023, met onder andere de decentralisering van de zorg. De ontmoeting in het voorjaar is geannuleerd.

Met ingang van dit jaar vergezelt of vervangt ds. P. Nobel de algemeen secretaris in dit overleg.

Siriz

Op 6 december heeft de algemeen secretaris een gesprek gehad met bestuurder Ronald Zoutendijk van Siriz. Deze organisatie verleent zorg en biedt hulp aan ongewenst zwangere vrouwen vanuit christelijk perspectief. Gesproken is over de wens van Siriz tot meer betrokkenheid van de kerken bij haar werk.

Personalia

28. Overleden

Wij vermelden de namen van predikanten die ons dit jaar ontvielen door de dood. Zij mochten hun werk doen in afhankelijkheid van de Heere, Die Zelf zorgt voor vrucht op de arbeid van Zijn dienstknechten.

ds. C. van den Berg, 60 jaar;

ds. H.J. de Bie, 92 jaar;

ds. H. Binnekamp, 86 jaar;

ds. C. den Boer, 88 jaar;

ds. J. de Haan, 85 jaar;

dr. P.H. van Harten, 81 jaar;

ds. D. Heikoop, 86 jaar;

ds. P. Posthouwer, 95 jaar;

ds. H.J. Smit, 96 jaar;

ds. C. Stelwagen, 74 jaar;

ds. P.L. Tolhoek, 78 jaar.

29. Met emeritaat

Ook dit jaar namen er dominees uit onze kring afscheid als dienstdoend predikant. We wensen hun gezondheid en kracht om zich voor de kerk van Christus te kunnen blijven inzetten. We noemen de volgende predikanten, aangeduid met de laatste gemeente of instelling waar zij hebben gediend:

dr. M.A. van den Berg, Zoetermeer;

ds. E. van den Ham, Zoetermeer;

ds. F. Hoek, Schoonhoven;

ds. J.A.H. Jongkind, Brandwijk;

ds. H.M. Klaassen, Den Ham;

ds. G.H. Koppelman, Wapenveld;

ds. T.J. Korten, Lopikerkapel;

ds. G.J. Mantel, Huizen;

ds. J. Prins, Ouderkerk aan den IJssel;

ds. J.F. Tanghé, Maassluis;

ds. G.J. van den Top, Vorchten;

ds. N.M. Tramper, Delft (ICF);

ds. H.J. van der Veen, Sliedrecht;

ds. J.M. Viergever, Onstwedde;

ds. A. Visser, Zimbabwe (GZB);

ds. L. Wüllschleger, Wijk bij Duurstede.

30. Nieuwe lichtung

Een aantal proponenten heeft een beroep aangenomen. Hun eerste bevestiging in het ambt van predikant had al plaats of dit gebeurt binnenkort. We bidden om Gods zegen op hun arbeid. Het betreft de volgende broeders:

prop. W.A. van den Born, Hei- en Boeicop;
prop. C. Budding, Goudswaard;
prop. M. van Dalen, Noorden;
prop. W.J. de Hek, Utrecht;
prop. J.A. Hoogesteger, Dussen-Hank;
prop. G. de Kok, Nunspeet-Hulshorst;
prop. J.P. Lensen, Poederrijen-Loevestein;
prop. D. Maassen van den Brink, Well-Ammerzoden;
prop. A.H. van Mourik, Kamperveen;
prop. T. Overbeeke, Reeuwijk;
prop. F. Pierik, Drachten en Een;
prop. A.P. Pors, Nieuw-Beijerland;
prop. J.J. Stekete, Biervliet-IJzendijke-Hoofdplaat (voor structurele hulpdiensten);
prop. A. Vonk Noordegraaf, Uddel;
prop. G.F. Willemsen, Veenendaal (als geestelijk verzorger).

M.M.C. van der Wind-Baauw uit Kerkwijk is eindredacteur van De Waarheidsvriend.

31. Afsluiting

Ondanks de ernstige omstandigheden waarin ons land door de pandemie is terechtgekomen, mogen we ook dit jaar afsluiten met dank aan de HEERE voor wat Hij ons als vereniging schonk. We danken de leden voor hun betrokkenheid en vragen hen om het werk van de Gereformeerde Bond in hun voorbede te blijven gedenken.

We zijn dankbaar voor de vrede en vrijheid waarin we in ons land leven. Juist in het jaar waarin we 75 jaar bevrijding herdenken, zijn we echter meer dan ooit beperkt in onze bewegingsvrijheid, vrezen we voor onze gezondheid. Veel bijeenkomsten, ook van de Gereformeerde Bond, konden geen doorgang vinden. Kerkdiensten werden met de meest minimale bezetting gehouden en de onderlinge gemeenschap ging online. In deze omstandigheden verootmoedigen wij ons. Tegelijk stellen we ons vertrouwen op God, voor ieder van ons persoonlijk, voor de kerk en voor onze vereniging. We weten ons kwetsbaar en bidden om Zijn bescherming en bewaring. ■